

LiBeRtE
liberteyinlari

SAĞLAM POLİTİK EKONOMİ

KLÂSİK LİBERALİZM VE KAMU POLİTİKASININ GELECEĞİ

MARK PENNINGTON

TÜRKÇELEŞTİREN - ATILLA YAYLA

LiBeRtE

Mark Pennington

Sağlam Politik Ekonomi

Klâsik Liberalizm ve Kamu Politikasının Geleceği

*Robust Political Economy:
Classical Liberalism and the Future of Public Policy*
Türkçeleştiren: Atilla Yayla

ISBN 13: 978-975-6201-87-9

Liberte Yayınları® / 179

1. Baskı: Mayıs 2014

© 2013, Liberte Yayınları®

© 2011, Mark Pennington

© 2011, Edward Elgar Publishing

Yayın Yönetmeni: Selçuk Durgut

Sayfa Düzeni: Liberte Yayınları

Kapak Tasarımı: Muhsin Doğan

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No. 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
liberteyayingrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.comtr | Web: www.liberte.comtr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

MARK PENNINGTON

Mark Pennington ilgi ve araştırma alanı siyaset, felsefe ve iktisatın kesişimidir. Hayek'in çalışmaları, kamu tercihi teorisi ve klâsik liberalizm geleneğindeki bunlarla ilgili konulara özel bir ilgisi vardır. Pennington önceki çalışmalarında çevresel plânlama ve regülasyonların politik iktisatı ve mülkiyet haklarının çevre sorunlarının çözümündeki potansiyeli gibi konulara odaklanmıştır. Sonraki çalışmalarında sınırlı rasyonalitenin, çağdaş müzakereci demokrasi teorileriyle ilgisini araştırmıştır.

Yazdığı birçok makale ve kitap bölümünün yanısıra 2000'de *Planning and the Political Market: Public Choice and the Politics of Government Failure*, (Londra: Athlone/Continuum) 2002'de *Liberating the Land: The Case for Private Land Use Planning*, (Londra: Institute of Economic Affairs) eserleri yayınlanmıştır.

Pennington Londra'da bulunan King's College'da Kamu Politikası ve Politik İktisat bölümünde profesör olarak görev yapmaya devam etmektedir.

ÖZET İÇİNDEKİLER

1 Giriş

KISIM I

KLÂSİK LIBERALİZME MEYDAN OKUMALAR

2 'Eski' ve 'Yeni' Piyasa Başarısızlıkları Tanımlamak

3 Çıkış, Ses ve İletişimsel Rasyonalite

4 Çıkış, Güven ve Sosyal Sermâye

5 Eşitlik ve Sosyal Adâlet

KISIM II

KLÂSİK LIBERALİZM VE KAMU SİYASINININ GELECEĞİ

6 Fakirliği Giderme ve Kamu Hizmetleri

7 Kurumlar ve Uluslararası Gelişme

8 Çevreyi Koruma

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ	17
TAKDİM	21

1. GİRİŞ	25
A. Giriş	25
B. Karşılaştırmalı Kurumlar Analizi ve Sağlıklı Politik Ekonomi	27
C. Klâsik Liberalizm ve Sağlam Politik Ekonomi	29
D. Klâsik Liberalizme Meydan Okumalar ve Kitabın Yapısı	37
1. Kısım I: Klâsik Liberalizme Meydan Okumalar	37
2. Kısım II: Klâsik Liberalizm ve Kamu Politikasının İstikbâli	41

KISIM I
KLÂSİK LIBERALİZME MEYDAN OKUMALAR

2. 'ESKİ' VE 'YENİ' PİYASA BAŞARISIZLIKLARI	47
A. Giriş	47
B. Denge, Etkinlik ve Sağlam Politik Ekonomi	49

C. Klâsik Liberalizm Versus 'Eski' Piyasa Başarısızlığı: Sosyalist Hesaplama Tartışmalarının Mirası	54
1. 'Eski' Piyasa Başarısızlığı Teorisi ve Sosyalist Hesaplama Tartışmaları	54
2. 'Bilgi Problemi': Hayek ve Özel Piyasalar İçin Savunu	56
3. 'Müşevvik Problemi': Kamu Tercihi Teorisi ve Devlet Başarısızlığı	62
D. 'Yeni' Piyasa Başarısızlığı Teorisi: Enformasyonel Ekonominin Meydan Okuması	66
1. Stiglitzci Ekonomi ve 'Yeni Piyasa Başarısızlığı Teorisi'	67
E. Klâsik Liberalizm Versus 'Yeni' Piyasa Başarısızlığı Ekonomisi	73
1. Rekabeti Yanlış Anlama	74
2. 'Kilitlenme', Patika-Bağımlılığı ve Makro-Ekonomik Başarısızlık	78
3. Fiyatları Yanlış Anlama	82
4. Piyasalar, Mütesebbissel Regülasyon ve Asimetrik Enformasyon	87
5. Coase'ü Yanlış Yanıtmak ve Kamu Tercihini İhmâl Etmek	89
F. Evrim, Karşılaştırmalı Kurumlar ve Klâsik Liberalizm İçin Ekonomik Müdafaa	91
1. Klâsik Liberalizm Versus Panglossiacı Yanılgı	92
2. Siyaset ve Panglossiacı Yanılgı	98
G. Sonuç	102

3. ÇIKIŞ, SES VE İLETİŞİMSEL RASYONALİTE **105**

A. Giriş	105
B. Komünlteryen Politik Teori ve Müzakereci Demokrasi	107
C. Klâsik Liberalizm, Kendiliğinden Doğan Düzen ve İletişimsel Rasyonallite	114
1. Bireycilik: Gerçek ve Sahte	115

2. Komünite, Karmaşıklık ve Kendiliğinden Doğan Düzen	118
3. Dâhilî Tercihler ve Kamu Tercihî	122
D. Çıkış Versus Ses: Bilgi Problemi	124
1. Müzakere ve 'Sinoptik Yanılgı'	124
2. Zimnî Bilgi Problemi	128
E. Çıkış Versus Ses: Şeffaflık ve Müşevvik Problemi	131
1. Rasyonel Bilgisizlik Problemi	131
2. Rasyonel Irrasyonalite Problemi	135
F. Çıkış Versus Ses: Ahlâkî Argüman	138
1. Lojistik ve Eşit Saygı	139
2. Kişisel-Temsil Versus Grup Temsili	141
3. Pazarlık ve İletişim	148
4. Eşitlik, Eşitsizlik ve İletişim	150
G. Sonuç	154

4. ÇIKIŞ, GÜVEN VE SOSYAL SERMÂYE 157

A. Giriş	157
B. Güven, Sosyal Sermâye ve Komüniteryen Politika	159
1. 'Serbest Piyasa' Tarihi 'Miti'	159
2. Güven, Sosyal Sermâye ve Liberal Piyasalara Yönelik Eleştiriler	161
3. Güven, Sosyal Sermâye ve Muktedir Kilan Devlet Savunusu	165
C. Klâsik Liberalizm ve Sosyal Sermâye	167
1. Piyasaların Kendiliğinden Doğan Orijinleri	167
2. Klâsik Liberalizm ve Destekleyici Sosyal Sermâyenin Önemi	170

3. Klâsik Liberalizm ve Destekleyici Sosyal Sermâyenin Kendiliğinden Doğuşu.....	175
D. Klâsik Liberalizm ve 'Bağlayıcı' Sosyal Sermâye ile 'Destekleyici' Sosyal Sermâye Arasında Karışım.....	181
1. Aileler, Gönüllü Birlikler ve Bağlayıcı Sosyal Sermâye ile Destekleyici Sosyal Sermâye Karışımı.....	182
2. Firmalar ve Bağlayıcı ve Destekleyici Sosyal Sermâye Arasında Karışım.....	186
3. Kültür, Etnisite ve Bağlayıcı ve Destekleyici Sosyal Sermâye Arasında Karışım.....	188
E. Sağlam Politik Ekonomi ve Sosyal Sermâyenin Evrimi.....	190
1. Hükûmet Başarısızlığı ve Sosyal Sermâye: Bilgi Problemi.....	191
2. Hükûmet Başarısızlığı ve Sosyal Sermâye: Müşevvik Problemi.....	196
F. Sonuç.....	204

5. EŞİTLİK VE SOSYAL ADÂLET **207**

A. Giriş.....	207
B. Eşitlikçi Siyasal Teori, Sosyal Adâlet ve Eşit Saygı.....	209
1. Sosyal Adâlet Hakkında Rawls.....	209
2. Sosyal Adâlet Hakkında Dworkin.....	213
3. Sosyal Adâlet Hakkında Young.....	217
C. Bilgi Problemi ve Sosyal Adâlet I: Kurucu Rasyonalizm Olarak Eşitlikçilik.....	221
1. Kurucu Rasyonalist Olarak Rawls.....	222
2. Kurucu Rasyonalist Olarak Dworkin.....	227
3. Kurucu Rasyonalist Olarak Young.....	229
4. Adâlet, Tarafsızlık ve Bilgi Problemi.....	232
D. Bilgi Problemi ve Sosyal Adâlet II: Değiş-Tokuşlar ve Sosyal Adâlet Serabı.....	239

1. Eşitlikçi Adâletin Meçhullüğü	239
2. Adâlet, Sorumluluk ve Kendiliğinden Doğan Düzen	243
3. Baskı ve Eşitlikçi Adâlet	248
E. Müşevvik Problemi ve Sosyal Adâlet	250
1. Müşevvikler ve Kişilerin Ayrılığı	251
2. Müşevvikler ve Sâhiplik	256
F. Sonuç	264

KISIM II
KLÂSİK LIBERALİZM VE KAMU SİYASINININ GELECEĞİ

6. FAKİRLİĞİ GİDERME VE KAMU HİZMETLERİ	267
A. Giriş	267
B. Fakirliğin Giderilmesi ve Kamu Hizmetleri: Bir Klâsik Liberal Görüş	268
1. Klâsik Liberalizm ve Fakirliği Giderme	268
2. Fakirliği Gidermede Delil	273
3. Eğitimde ve Sağlık Bakımında Klâsik Liberalizm	276
4. Eğitim ve Sağlık Bakımında Deliller	279
C. 'Piyasa-Başarısızlığı' İtirazları	284
1. Fakirliği Azaltma Bir Kolektif İyi midir?	288
2. Kamu Hizmetleri ve Hâricî Faydalar	292
3. Asimetrik Enformasyon ve Refah Devleti	296
4. Bilişsel Önyargı ve Refah Devleti	301
D. Komüniteryen İtirazlar	304
1. Klâsik Liberalizm ve "Kamu Hizmeti Ethosu"	307
2. Klâsik Liberalizm ve Karşılıklık	308
3. Komüniteler, Değiş-Tokuşlar ve Refah Devleti	312

E. Eşitlikçi İtirazlar.....	314
1. Eşitlik, Değiş-Tokuşlar ve Refah Devleti.....	318
2. Rekabet, Kendiliğinden Doğan Düzen ve Eşitlikçi Adâlet.....	321
3. Baskı ve Refah Devleti.....	326
F. Sonuç.....	330

7. KURUMLAR VE ULUSLARARASI GELİŞME **333**

A. Giriş.....	333
B. Sağlam Politik Ekonomi, Kurumlar ve Kalkınma: Bir Klâsik Liberal Görüş.....	334
1. Kurumlar Niçin Önemli.....	334
2. Kurumlar ve Müteşebbislik.....	336
3. Kurumlar ve Belirsizlik.....	337
4. Rekabet: İçerde ve Uluslararasıda.....	339
5. Kurumlar ve Gelişme Üzerine Kanıt.....	341
6. Kalkınma ve Klâsik Liberalizme Giden Yol.....	345
C. Uluslararası Klâsik Liberalizme 'Piyasa Başarısızlığı' İtirazları.....	348
1. 'Kilitlenme' ve Kalkınma.....	352
2. Yapısal Tashih Klâsik Liberalizmi İtibardan Düşürür mü?.....	357
3. Doğu Asya Modelleri Klâsik Liberalizmi Yalanlar mı?.....	363
D. Uluslararası Klâsik Liberalizme Komüniteryen İtirazlar.....	367
1. Klâsik Liberalizm Kültürel Homojenlik Yaratır mı?.....	370
2. Ticaret, İletişimsel Rasyonalite ve Sosyal Sermâye.....	372
3. Global Müzakereye Karşı.....	374
E. Enternasyonal Klâsik Liberalizme Eşitlikçi İtirazlar.....	377
1. Bir Global Dağıtım Sistemi Var mı?.....	380
2. Sosyal Adâletin Globalizasyonuna Karşı.....	387
F. Sonuç.....	388

8. ÇEVREYİ KORUMA	391
A. Giriş	391
B. Klâsik Liberalizm, Mülkiyet Hakları ve Çevrenin Korunması	392
1. Piyasa-Başarısızlığı Argümanı	393
2. Piyasa Başarısızlığı mı Yoksa Devlet Başarısızlığı mı?	396
3. Özel Mülkiyet Savunusu	398
4. Daha Ağır Problemlerle Uğraşmak: Haklar ve Kurumsal Müteşebbislik	401
C. Klâsik Liberal Çevreciliğe 'Piyasa Başarısızlığı' İtirazları	408
1. Çevresel Mülkiyet Hakları Devleti Gerektirir mi?	410
2. Çevresel İşbirliği Tekel Gücüne Yol Açar mı?	416
3. İklim Değişikliği Dilemması	418
D. Klâsik Liberal Çevreciliğe Komüniteryen İtirazlar	422
E. Mülkiyet Hakları, Çevresel Pazarlar ve Ortak İyi	425
1. Mülkiyet Hakları ve Çevresel Tercihlerin Evrimi	428
2. Mülkiyet Hakları ve Çevre Etiği	432
F. Klâsik Liberal Çevreciliğe Eşitlikçi İtirazlar	435
1. Fakirlik, Eşitsizlik ve Çevresel Koruma Arasındaki Bağ	439
2. Çevresel Adâlet Serabı	442
3. Mülkiyet Hakları, İktidar ve İklim Adâleti Serabı	448
G. Sonuç	452
SONUÇ	455
SONNOTLAR	463
KAYNAKÇA	479
DİZİN	501

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

SAĞLAM *POLİTİK EKONOMİ*'NİN TÜRKÇE EDİSYONUNU görmeye muvaffak olduğum için çok çok mutluyum ve hem Atilla Yayla'ya hem de Liberal Düşünce Topluluğu'ndaki tüm arkadaşlara bunu gerçekleştirdikleri için özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Pek çok kanaât oluşturucunun çoğu çağdaş problemlerden dolayı son otuz yılda politik pratiğe hükmettiğini iddia ettikleri de-regüle edilmiş pazarlara ve minimal devlete aşırı desteği suçladığı bir zamanda yaşıyoruz. Ancak, dikkatli bir tahlil, politikacıların söylemi hür teşebbüs ekonomisinin erdemlerini vurgularken aynı politikacıların kitlevi bir regülasyoncu kontroller yükünü kurumsallaştırdığını ortaya çıkartmaktadır. Hiçbir alanda bu, finansal regülasyon alanında olduğundan daha aşikâr olmamıştır. Örneğin, Britanya'da, 1980'de, her 11 bin kişi başına bir regülatör istihdam edilmişken, bu rakam 2011'de her 300 kişi için bir regülatöre yükseldi. 1974'te

bankaların devlete durum raporu için 150 sandığı dolduracak data sağlamaları gerekirken, o zamandan bugüne rakam 7.500'e yükseldi ve yeni Avrupa Birliği yasamasını şafağında 35 bin sandığa ulaşacak (Bkz. Andrew Haldane, 'The Dog and the Frisbe', Bank of England, 2012).

Bu kitabı, ekonomik krizlerden çevre krizlerine çağdaş hastalıkların köklerinin klâsik liberalizmin eseri olmadığını fakat ekonomik ve politik teorideki gelişmeler tarafından takviye edilen sosyal demokrat gündeme süregiden bağlılığı yansıttığını gösterme çabası içinde yazdım. Kitabın amacı sosyal demokratik meydan okuyuşun klâsik liberalizm karşısında hem teoride hem uygulamalı siyasa analizi pratik sahasında zayıflığını göstermektir. Umarım kitabın Türkçe tercümesi bir ölçüde olsun klâsik liberalizmin faydalarının sıklıkla liberalizmin yatağı olduğunu iddia etmiş fakat pek çok defa klâsik liberalizmin ilkelerini ihlâl edecek şekilde davranmış ülkeler grubunun dışındaki dünya parçalarında gösterilebilmesi şansını artırır.

Mark Pennington
12 Ocak 2014

TAKDİM

SAĞLAM POLİTİK EKONOMİ: KLÂSİK LIBERALİZM VE *Kamu Politikasının Geleceği* son yıllarda okuduğum en ilginç kitap. Bu sadece benim kanaatim değil, başka ülkelerden başka klasik liberal akademisyenler de aynı kanaatte. İlginç kitapların yeni buluş ve açıklamalar geliştirmeleri beklenir. Yazarın da ifade ettiği üzere bu kitapta böyle bir şeyle karşılaşmıyoruz. Mark Pennington yeni malzemeler, mikro veya makro teoriler üretmekten ziyade zaten var olan malzemeyi değerlendiriyor. Ancak, bunu öylesine mahir bir şekilde yapıyor ki, kitap haklı olarak son yıllarda yazılmış en önemli politik ekonomi kitabı sıfatını kazanıyor. O kadar ki, bazıları, kitabı, Hayek'in *Özgürlüğün Temel Yapısı* (1960) kitabından beridir klasik liberal kanatta yazılmış en önemli kitap olarak görüyor.

Mark Pennington kitabında klasik liberalizmi geleneksel ve çağdaş eleştirilere karşı savunuyor. Bu eleştiriler eski ve yeni piyasa başarısızlığı teorilerinden çevre sorunlarına, refah

sorunlarından adâlet sorunlarına kadar uzanıyor. Yazar Rawls ve Dworkin gibi geniş anlamda liberal gelenekte sayılan ama klasik liberal değil Amerikan liberali olan yazarlardan komüniteryenlere, Young gibi fark politikası taraftarlarına, ulusal aşırıp uluslararası sosyal adâleti savunanlara kadar neredeyse cevaplandırılmadık eleştiri bırakmıyor. Sosyalizm kadar, aslında ondan daha fazla, sosyal demokrat mutabakatı da tarumar ediyor. Bir regülatör olarak devlete abartılı güvenin açmazlarını ve mahzurlarını sergiliyor. Kitap doğrudan doğruya anarko-kapitalizmi hedef almamakla beraber bazı tezlerinin ve açıklamalarının anarko-kapitalist çizgiye eleştiri veya cevap olarak değerlendirilmesi de mümkün.

Mark Pennington kitapta özel bir dil geliştiriyor. Literatürde yerleşmiş kavramları kullandığı gibi yer yer yeni kavramlar da geliştiriyor. İtiraf etmek gerekir ki, bu kitap, içindeki konularla yeni ilgilenmeye başlayanlardan ziyade, hâlihazırda bir birikim sahibi okuyuculara yönelik. Yazar sıklıkla “bir klasik liberal bakış açısından” ifadesiyle söze giriyor. Bununla kendi yorumunun klasik liberalizmin tek yorumu olmadığını ima etmiş oluyor. Ancak, biz okuma kolaylığı olması için “bir”i kaldırıp doğrudan “klasik liberal bakış açısından” demeyi tercih ettik. Bunun belirtmemin amacı okuyucunun yazara tüketici bir dil kullandığı haksız eleştirisini getirmesini engellemek.

Bu çeviri için yoğun emek harcadım. Kitabı o kadar sevdim ki, daha yayın izni alınmadan çevirmeye başladım. Liberte Yayınevi genel yönetmeni Selçuk Durgut yayın hakkının kaçırılması endişemi “Hocam, endişe etmeyin, nasıl olsa bu kitapla bizden başka kimse ilgilenmez!” diyerek teskin etti. Haklıydı. Bu hem üzücü hem sevindiriciydi. Özlem Çağlar

Yılmaz aşına olduğum heyecanıyla ve sevinciyle beni devamlı teşvik etti. Eşim ve çocuklarım her zamanki gibi uzun, çok uzun, neredeyse yürümeyi unutacak kadar uzun oturma seanslarıma tahammül gösterdi. Değerli arkadaşlarım Mustafa Yasar ve Nihat Kaya maddî ve manevî desteğini hiç esirgemedi. Tercümede benden sonra en büyük paya genç kabiliyet, beraber daha pek çok ortak projeye imza atacağımıza inandığım, Burak Ertaştan sahip. Burak büyük bir dikkat ve sabırla hem düzeltmeleri girdi hem de kitabın dilinin daha iyi hâle getirilmesi için genellikle haklı olduğu öneri ve eleştiriler getirdi. Burak'a, burada ismini zikrettiğim herkese ve zikredemediğim başka birçok arkadaşşıma, dostuma müteşekkirim.

Sabırlı ve dikkatli okuyucuların bu kitapla muazzam bir birikim sağlayacağına eminim. İsteyen okuyucu aynı zamanda kaynakçayı başka kaynaklara ulaşma kılavuzu olarak da kullanabilir.

Tüm okuyucuların eserden azamî ölçüde yararlanmasını diliyorum.

Atilla Yayla

Beşiktaş, 20 Ocak 2014